

Handläggare
Eiderbrant Ulf

Datum
2017-01-26

Diarienummer
SCN-2017-0063

Socialnämnden

Beskrivning av situationen för barn till socialt utsatta EU-medborgare i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden föreslås besluta

att lägga informationen till handlingarna

Ärendet

Socialnämnden har gett förvaltningen i uppdrag att redogöra för hur barnen till EU-migranter har det i Uppsala. Detta mot bakgrund av nämndens beslut att prioritera barnfamiljer för boende på härbärgets för socialt utsatta EU-medborgare. Nedanstående är en övergripande beskrivning utifrån den kunskap som förvaltningen har genom samverkan med organisationer som arbetar för målgruppen. Beskrivningen gäller senhösten/vintern 2016.

Beskrivning av situationen

Det förs ingen samlad statistik över antalet socialt utsatta EU-medborgare som uppehåller sig i Uppsala och inte heller över hur många barn som är med sina föräldrar. Polisen uppskattar att ungefär 15 barn har vistats i Uppsala under den senare delen av hösten. Barnen är framförallt yngre, fåtalet är i skolålder. De personer som söker sig till Uppsala för att tigga kommer från en fattig miljö i Rumänien eller Bulgarien. Tiggeriet ses som en möjlighet att tjäna pengar och att förbättra sin livssituation. När barnen följer med så är det för att ordna omsorgen om de minsta barnen. Det är vanligt att de familjer och par som kommer till Sverige har barn som är kvar i hemlandet och att en släkting ansvar för omsorgen om barnen.

I Uppsala har många barnfamiljer kunnat få hjälp med en tillfällig bostad i en husvagn. Det har ordnats av privatpersoner och ideella organisationer. Svårigheten har varit att hitta en tomt för uppställning av husvagnarna samt svårigheter med tillgången till vatten, sanitet och hantering av sopor. Husvagnarna värms upp med gasol. Familjerna kommer till Sverige för att under en begränsad period tigga. Många gör flera resor mellan Sverige och hemlandet. Ibland är barnen med, ibland lämnas de hemma. Genom resorna skaffar man sig information om situationen i Sverige, var man kan tigga och hur man kan bo.

Natthärbärgets i Uppsala har under de senaste verksamhetsåren varit inrymt i en sjukhusbyggnad på Ulleråkersområdet. Lokalerna är indelade i större rum vilket har gett

möjlighet till att låta familjer dela rum. Med familjer avses bredare släktskapsrelationer än enbart kärnfamilj. Härbärgat är öppet mellan kl. 19.00 – 08.00.

Uppsala skiljer sig från andra kommuner i landet genom att tillåta barn på härbärge för socialt utsatta. I bl.a. Stockholm, Göteborg och Malmö riktar sig de härbärgen som där drivs för utsatta EU-medborgare till vuxna. För barnfamiljer har man valt att hänvisa till den kommunala socialtjänsten.

Socialtjänsten i Sverige har begränsat mandat att ingripa till skydd för barn till EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige. I en vägledande dom konstaterar kammarrätten i Stockholm att domstolen inte är behörig att pröva ett omhändertagande enligt LVU av ett barn från Rumänien och hänvisar till att det inom EU är hemlandet som ansvarar för barnets skydd. Om det finns en oro för barnet ska socialtjänsten i Sverige kontakta hemlandets socialtjänst

Socialförvaltningens beskrivning av barnens situation

Vid socialförvaltningens mottagningsenhet för barn och unga arbetar två socialsekreterare med inriktning mot målgruppen. Deras kontakt med målgruppen sker efter en anmälan som gäller barn. Anmälningar kommer främst från allmänhet, affärsinnehavare, polis och sjukvård. Ofta kan det vara svårt att få klarhet i vilket barn som anmälan gäller och det kräver lite efterforskning. Socialsekreterarna beskriver att de upplever en välvillighet i kontakten med målgruppen men samtidigt en avvaktande hållning. De uppfattar att det finns en rädsla hos målgruppen för att svenska myndigheter kan omhänderta deras barn. Under den senare delen av hösten så har de fått in färre anmälningar. Det kan bero på att ett mindre antal barn har vistats i Uppsala under hösten 2016. Uppskattningsvis har det varit 15 barn i förskoleålder i Uppsala under hösten.

Barnsamtal sker inte i samma utsträckning som i andra ärenden, utan handläggarna träffar oftast hela familjer och dialogen sker främst genom de vuxna. Detta beror främst på att möten med familjerna sällan sker på socialkontoret, utan i miljöer där det är svårt att skapa trygghet och förutsättningar för barn att prata. Vidare spelar språksvårigheter och barnens ringa ålder in. Genom anmälningarna har socialsekreterarna återkommande tagit del av stor oro för barnens situation. Bristerna kan ibland betecknas som en allmän oro för den situation som barnen och familjerna lever under men ofta finns också en oro för brister i den fysiska och psykiska omvårdnaden om barnen. Våld mellan makar och våld mot barnet samt missbruk är också förekommande anmälningsorsaker. I några fall har föräldrarna lämnat barnen några timmar på biblioteket eller en galleria för att själva sitta och tigga. Ibland brister föräldrarna i uppmärksamhet och låter barnen leka på en parkeringsplats eller i en annan farlig miljö.

Under tiden som föräldrarna tigger kan barnen bli försummade. Tiggandet är den viktigaste anledningen att man har sökt sig till Sverige med förhoppningen att kunna tjäna pengar. När mamma är borta för att tigga så kan hon exempelvis lämna sitt spädbarn under en hel dag. Under tiden tar pappa hand om barnet medan mamman tigger, även om barnet är litet och bör ammas. Föräldrarna har numer mycket sällan med sig barnen när de tigger, utifrån att polis och allmänhet omedelbart anmäler oro till socialtjänsten om det förekommer. Det är dock inte ovanligt att de rör sig i närheten av sin tiggande förälder, i sällskap av den förälder som vid

tillfället inte tigger och således tar ansvar för barnet. Barnen är utlämnade till sina föräldrar utan en skyddande omgivning. Det är svårare för föräldrarna att sköta rutiner med mat och vila. Hygien blir eftersatt.

Mottagningsenhetens handläggare beskriver att det finns exempel med dysfunktionella familjer där barnen far illa men också bättre fungerande familjer där barnen kan tänkas ha det rätt ok. Familjer som har det bättre kommer de sällan i kontakt med. Men de bedömer att ur ett barnperspektiv så är det tveksamt om det är bra för barnen att vistas i Sverige utan en ordnad tillvaro, i ett utanförskap med avsaknad av språk och sammanhang.

När socialsekreterarna pratar med föräldrarna om barnens situation så är det numera vanligt att de vill ha hjälp med en hemresa. Mottagningsgruppens socialsekreterare har möjlighet att besluta om visst ekonomiskt bidrag till att underlätta för en hemresa. Det är försörjningsstöds ansvar att besluta om ekonomiskt bistånd till en hemresa. Samarbetet med försörjningsstöd fungerar bra.

Uppsalapolisens beskrivning av barnens situation

Uppsalapolisen har en tjänsteman som arbetar inriktat mot målgruppen socialt utsatta EU-medborgare. Tjänstemannen har god kännedom om målgruppen och hur de lever i Uppsala. Kontakten med polisen inleds ofta med en anmälan. Anmälan om våld är vanligt. Ibland kommer en anmälan från allmänheten om slagsmål mellan makar men det händer också att en anmälan kommer in från kvinnan om att hon har blivit slagen av sin make. Det leder sällan till någon brottsutredning eftersom anmälan i regel tas tillbaka men polisen kan etablera en kontakt som kan verka förebyggande mot ytterligare våld.

Uppsalapolisen beskriver en situation med att familjer blir kvar länge med oklara levnadsförhållanden och rättigheter. Det finns ett par familjer i Uppsala som har varit här länge och som inte har några intentioner att återvända. Barnen närmar sig skolåldern. Barnen i de familjerna riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap utan skolgång och vanliga kontakter med andra barn. Familjerna ingår inte i en gemenskap med andra och bor inte på härbärget och har sällan kontakt med Crossroads. Däremot har de stöd av frivilligorganisationer, kyrkliga samfund eller privatpersoner.

Enligt polisens bedömning så har det under hösten inte ~~har~~ varit så många barn i Uppsala. En tydlig nedgång med tiggare har det varit under julhelgerna. Kanske kommer det fler igen framåt våren. Erfarenheten är att fler barn följer med sina föräldrar till Sverige under sommarmånaderna. Ansvarig tjänsteman hos polisen gör bedömningen att man generellt bryr sig om barnen och visar omsorg. Men anmälningarna till polisen beskriver också att barnen återkommande lämnas utan tillsyn, t.ex. i rulltrapporna på UKK, i resecentrum och på parkeringsplatser. Anmälningar om att barn lämnas utan tillsyn har varit fler under sommarmånaderna.

Illegala bosättningar är enligt polisens bedömning ofta en dålig miljö för barn med brist på rent vatten och sanitär utrustning. I slutet av sommaren gjordes en avhysning av en bosättning

vid en skogstomt inte långt från centrum. Situationen var riktigt allvarlig ur hälsovårdssynpunkt och där vistades flera mindre barn.

Härbärgets och Crossroads

Crossroads har startat en barnverksamhet två dagar i veckan, en halvtimme - timme åt gången. Föräldrarna ska vara närvarande i lokalerna under tiden som barnen deltar i verksamheten. Målsättningen att jobba lite skolförberedande med att öva koncentration med att lyssna och lära sig siffror. Under hösten har 10-15 barn besökt Crossroads tillsammans med sina föräldrar. Catalina som talar rumänska leder barnverksamheten. Hon försöker arbeta pedagogiskt och strukturerat. Förståndaren vid Crossroads Kristina Göranson tidigare har många gravida fött sina barn i Sverige men nu under senare tid har man istället valt att åka hem för att föda. Bakgrunden är svårigheterna med att få korrekta födelseuppgifter och därigenom svårigheter med att återvända hem.

Natthärbärgets har inte haft lika många barn i verksamheten som Crossroads vilket beror på att familjerna bor i husvagn eller är inneboende i lägenhet. Fem barn har med sina föräldrar bott på härbärgets under hösten. Två av barnen var i skolålder och tre i förskoleålder. Eva Moberg som är föreståndare för härbärgets beskriver att härbärgets är en relativt trygg miljö för barnen. Det har varit några incidenter med hot och våld men i jämförelse med att bo på gatan så är det bättre att bo på härbärgets. Barnen är vana vid det stöj och den höga ljudvolym som det ofta är på härbärgets. Den möjlighet som finns idag med familjerum gör att det känns någorlunda tryggt för barnen. Med andra lokaler där de blir hänvisade sovsalar kan förändra situationen för barnen. Det samarbete som natthärbärgets har med socialförvaltningen och polisen är viktigt för att uppmärksamma barnen och barnens situation.

Socialförvaltningen

Torsten Sjöström
Tf direktör